

Dank voor de gestelde vragen. De drie vragen zijn gelet op de wijze van invoering door het Rijk van de rechtmatigheidsverantwoording begrijpelijk. Deze beantwoording is afgestemd met de accountant.

Zoals bekend is het het Rijk niet gelukt om de formele regelgeving tijdig voor het boekjaar 2023 te verwerken. Daardoor is een soort schemergebied gecreëerd waarbij verschillen in interpretatie kunnen ontstaan over de toepassing van de verschillende rechtmatigheidscriteria.

Daarbij zijn op een zeer laat moment nieuwe elementen aan met name het begrotingscriterium toegevoegd. Tot dat moment lagen met name lastenoverschrijdingen en onderschrijding van baten in het vizier als het gaat over mogelijke onrechtmatigheid. Vanaf ongeveer februari 2024 (dus na de mogelijkheid om de begroting nog te wijzigen) zijn daar ook batenoverschrijdingen en lastenonderschrijdingen aan toegevoegd. Daarmee is iedere afwijking van de begroting mogelijk onrechtmatig.

Er is vanwege het gebrek aan formele regelgeving discussie ontstaan tussen gemeenten onderling, accountants onderling en tussen gemeenten en hun accountants over de correcte toepassing. Belangrijk element daarin is dat de rechtmatigheidsverantwoording in de kern bedoeld is om het gesprek tussen college en raad over het rechtmatig handelen mogelijk te maken. Daartoe is het college verplicht de bevindingen daaromtrent getrouw weer te geven. Wat getrouw is, is in belangrijke mate mede afhankelijk van lokale afspraken. Ook wordt benadrukt door brancheverenigingen dat vanwege het aanlooptraject sprake is van een groeimodel.

Een aantal van die lokale afspraken, zo is het advies, dient te landen in de financiële verordening van de gemeente. Vanwege de vertraging in de regelgeving is dat in Huizen nog niet gebeurd, dit is geagendeerd voor later dit jaar. Dit advies, geen verplichting, betekent dat het college een aantal uitgangspunten van de rechtmatigheidsverantwoording op een andere wijze met de raad dient af te stemmen. Vanwege de bewegelijkheid in regelgeving en interpretaties eerder dit jaar heeft het college, na overleg met ons, besloten dit niet via een separaat raadsbesluit te doen, maar direct te verwerken in de jaarstukken, om het risico op vertraging in dit proces te vermijden.

Die toelichting is ook opgenomen, onder andere op de eerder genoemde bladzijde 173. Natuurlijk kan er verschil van inzicht zijn over de vraag of sprake is van een voldoende duidelijke toelichting, maar naar ons oordeel is de toelichting voldoende om het eerder genoemde gesprek te kunnen voeren. Ruimte voor verbetering in 2024 en daarna zal er ongetwijfeld zijn.

Er wordt specifiek gevraagd naar begrotingsonderschrijdingen. In de discussie tussen de gemeente Huizen en de accountant is dit thema zeer zeker behandeld en is ook op 1 programma een onrechtmatigheid geconstateerd. Dit is dus onderdeel geweest van zowel de interne controle als van de accountantswerkzaamheden. Daarbij is het begrip tijdig ingevuld als zijnde dat toelichting in de jaarstukken als tijdig wordt gezien.

In de decemberactualisatie is de raad geïnformeerd over het feit dat de begroting voor 11 miljoen is aangepast als gevolg van de opvang van Oekraïners. Deze opvang is budgetneutraal verwerkt. Op het moment van het schrijven van deze actualisatie in oktober 2023 was er nog geen informatie beschikbaar die wees op een overschot. Om die reden is die op dat moment dan ook niet gemeld.

Wel is de oorzaak van het overschot nader toegelicht in de jaarrekening en om die reden niet van invloed op de rechtmatigheidsverantwoording.

Huizen, 5 juli 2024

Aan: Het college van Burgemeester en Wethouders
Van: Erwin Ormel, fractievoorzitter VVD
Betreft: Beantwoording vraag door de accountant

Geacht College,

Naar aanleiding van de behandeling van de jaarrekening in de rekeningcommissie heb ik een vraag aan de accountant gesteld, die in mijn ogen nog niet afdoende is beantwoord. Ik heb er daarom voor gekozen om mijn vraag wat nadrukkelijker in te leiden, teneinde de beantwoording te bespoedigen. Ik stel prijs op (mondelijke) beantwoording tijdens de raad van 11 juli aanstaande.

Aanleiding: overschrijdingen en begrotingsrechtmatigheid

In de vergadering van de afgelopen jaarrekeningcommissie heb ik de vraag gesteld hoe de accountant in het kader van zijn rechtmatigheidscontrole is omgegaan met de beoordeling van de overschrijdingen op de lasten / overschrijdingen op de baten. In veel gemeenten waar ik kom, was dit een issue in het kader van de accountantscontrole. Sommige gemeenten moesten reparatiebesluiten nemen. Ik was geïnteresseerd in de vraag waarom dat bij ons geen issue leek te zijn. Dat was reden voor mij om de accountant te bevragen hoe hij één en ander beoordeeld had.

Toezegging van de accountant om hierop terug te komen

In de vergadering moest de accountant het antwoord schuldig blijven, waarna ik expliciet nog heb aangegeven dat ik dat als een toezegging beschouwde om dit antwoord alsnog te ontvangen, hetgeen ook door de voorzitter werd bevestigd. Na aandringen van mijn kant is dit ook in het verslag opgenomen.

Antwoord van de accountant: zie pagina 173 van de jaarrekening

De accountant heeft als antwoord hierop verwezen naar de uitgangspunten op pagina 173 van de jaarrekening. Ik heb daarbij aangegeven dat dit in mijn ogen onmogelijk een antwoord kon zijn op mijn vraag. Ik zal dat kort toelichten. De uitgangspunten op pagina 173 zien toe op begrotingsoverschrijdingen. De tekst vloeit voort uit onze financiële verordening. De tekst van deze verordening is gebaseerd op de modelverordening die de VNG in november 2022 heeft gepubliceerd.

Voor het begrotingscriterium geldt dat overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

- a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
- b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
- c. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid van de raad worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden), maar worden niet nader toegelicht in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Mijn vraag ging over begrotingsoverschrijdingen

In november 2023 heeft het platform Rechtmatigheid tot verrassing van velen aangegeven dat ook overschrijdingen van uitgaven tot een begrotingsonrechtmatigheid kunnen leiden, indien ze niet tijdig zijn gemeld. Het blad Binnenlands Bestuur meldde vorige week nog dat als gevolg van deze uitspraak 5 provincies hierdoor de tolerantiegrenzen voor de rechtmatigheid hadden overschreden.

De letterlijke tekst die nu in de Kadernota rechtmatigheid is opgenomen:

Begrotingsonrechtmatigheden: Hiervan is sprake als het College van B&W bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten de door de gemeenteraad vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten of investeringsbudgetten overschrijdt, toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die niet door de gemeenteraad zijn vastgesteld en als bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast .

Wat niet tijdig concreet betekent wordt bepaald door de 'spelregels' tussen de Gemeenteraad en het College van B&W over het informeren en vaststellen van begrotingswijzigingen bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot. Deze spelregels zijn veelal in de financiële verordening art. 212 Gemeentewet opgenomen.

Casus Opvang asielzoekers: Een onderschrijding van € 4 miljoen

Om het nu even te beperken tot 1 casus als voorbeeld: wij hebben ten opzichte van de begroting een voordeel van € 4 miljoen op de exploitatie van de opvang van asielzoekers. (Ik laat even in het midden of dit een onderschrijding van de uitgaven is, of een overschrijding van de baten). Dit is niet verwerkt in een begrotingswijziging. Wij hebben als raad bij mijn weten evenmin het criterium van tijdigheid nader ingevuld. Als je tot het oordeel komt dat dit niet tijdig zou zijn gemeld, dan overschrijd je daarmee alleen al de tolerantiegrens van 3%.

Huizen heeft geen gebruik gemaakt van een "praktische vluchtroute"

Persoonlijk ben ik er een groot voorstander van om de raad vooraf een besluit te laten nemen dat als het gemeld wordt bij jaarrekening dat dit tijdig genoeg is. Dan ben je van het hele gedonder af. Feit is dat de raad in Huizen bij mijn weten een dergelijk besluit niet heeft genomen. Het is ook nooit voorgesteld door het college.

Waarom hecht ik dan toch zo aan het antwoord

Waar maak je je druk om, zou je zeggen. En dat heb ik mezelf ook afgevraagd. Ik kom tot een paar argumenten:

- Als Algemene Rekenkamer, de beroepsgroep van de accountants, de Tweede Kamer, de commissie BBV deze discussie in het belang vinden van een goede verantwoording en van belang achten voor een gemeenteraad, wie ben ik dan om dit zomaar naast me neer te leggen.
- Of ik ben niet in staat geweest mijn (ogenschijnlijk onschuldige) vraag op een juiste wijze voor het voetlicht te brengen, of er is een aan de andere kant een zekere schroom om deze vraag te beantwoorden. Beiden kan onbedoeld het onderling vertrouwen raken. En dat is niet iets waar ik op uit ben. Ook daarom is helderheid gewenst.
- Als een bestuurder in zijn of haar beantwoording de feiten en omstandigheden wat gunstiger voorstelt, dat kan ik billijken. Dat is het politieke spel en dan is het aan de raad om daar voldoende tegenspel tegen te bieden. Aan een accountant stel ik andere eisen. Hij mag, om niet te zeggen hij moet, zo nu en dan ongemak veroorzaken. Zo nu en dan wat op het kleed leggen waar je eigenlijk liever voor wegloupt. En onbedoeld loop je het risico dat je dan vraagtekens gaat plaatsen bij de toereikendheid van andere analyses. Dat zou ik een ongewenste situatie vinden.

Vraag aan het college

Mijn vraag aan het college is om in samenspraak met de accountant de volgende drie vragen te beantwoorden:

1. Hoe is de accountant omgegaan met overschrijdingen in de jaarrekening in relatie tot de beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid, gegeven het feit dat de raad van de gemeente Huizen het criterium van tijdigheid niet nader heeft ingevuld?
2. Hoe werkt dit door in de casus van de opvang Oekraïners, waarbij in de jaarrekening een voordeel is ontstaan van ongeveer € 4 miljoen?
3. Heeft dit consequenties voor de rechtmatigheidsverantwoording zoals die opgenomen is in de jaarrekening?